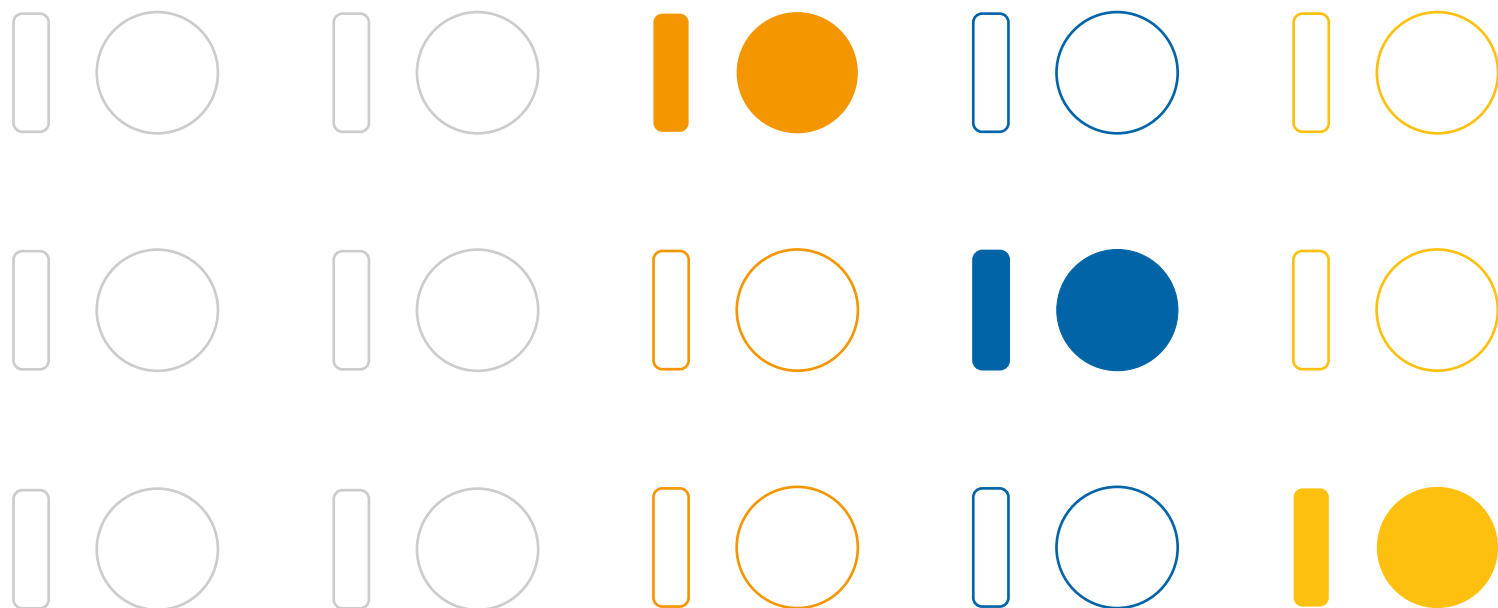

**CENTRUM OBYWATELSKIE
CENTRUM C10**

**RAPORT Z BADANIA POTRZEB
I OCZEKIWAŃ ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH ORAZ GRUP
NIEFORMALNYCH W OKRESIE
PANDEMII COVID-19**

RAPORT Z BADANIA POTRZEB I OCZEKIWAŃ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ORAZ GRUP NIEFORMALNYCH W OKRESIE PANDEMII COVID-19

grudzień 2020 r.

I. WPROWADZENIE

Badanie w zakresie potrzeb i oczekiwań krakowskich organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych¹ zostało przeprowadzone przez Fundację Instytut Polityk Publicznych w ramach projektu pn. Centrum Obywatelskie Centrum C 10 finansowanego ze środków Miasta Krakowa. Dzięki uzyskanym wynikom Centrum C 10 uzyskało dodatkową możliwość dokonania indywidualizacji świadczonego wsparcia i dopasowania go do realnych potrzeb swoich beneficjentów.

Badanie zrealizowano przy wykorzystaniu ankiety, która stanowi jedną z najbardziej wystandaryzowanych technik badawczych stosowanych w naukach społecznych. Oparta jest ona na opracowanym wcześniej ujednoczonym kwestionariuszu, a do jej istotnych zalet należy zaliczyć sposobność zebrania wyników w formie analizy statystycznej oraz rygorystyczny dobór uczestników badania pozwalający zapewnić reprezentatywność wyników. Kwestionariusz zawierał 20 pytań – były to zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte. Na wiele z nich można było odpowiedzieć poprzez wybranie jednej z pięciu odpowiedzi².

---

¹ Pod pojęciem *organizacja* zawartym w niniejszym dokumencie należy rozumieć zarówno *organizację pozarządową*, jak i *grupę nieformalną*.

² W kwestionariuszu ankiety zastosowano przede wszystkim skalę Likerta. Zob. więcej: S. Mika, *Psychologia społeczna*, Warszawa 1981, s. 145-147.

Kwestionariusz ankiety uwzględniał pytania dotyczące *identyfikacji reprezentowanej organizacji* w następujących obszarach:

- forma prawna organizacji lub inna forma działalności;
- zajmowane stanowisko w organizacji;
- rok rozpoczęcia działalności;
- terytorialny zasięg działalności;
- działalność na rzecz Krakowa i jego mieszkańców;
- lokalizacja głównej siedziby;
- obszary działalności.

W zasadniczej części kwestionariusza ujęto przede wszystkim *zagadnienia w obszarze funkcjonowania organizacji podczas pandemii COVID-19*, w tym prowadzenia działalności statutowej, a także zidentyfikowanych przez respondentów zagrożeń, wyzwań i potrzeb. Zwrócono także szczególną uwagę na oczekiwania przedstawicieli organizacji dotyczące pożądanых działań pomocowych.

Ostatnia część badania dotyczyła *oczekiwań organizacji w zakresie wsparcia świadczonego przez Centrum Obywatelskie Centrum C 10*.

W badaniu udział wzięło **31 organizacji pozarządowych i grup nieformalnych** reprezentujących różnorodne obszary działalności.

Uczestnicy i uczestniczki badania zostali poproszeni o wypełnienie anonimowego kwestionariusza ankiety, który został udostępniony w kanałach komunikacyjnych Centrum C 10 jako **formularz online**.

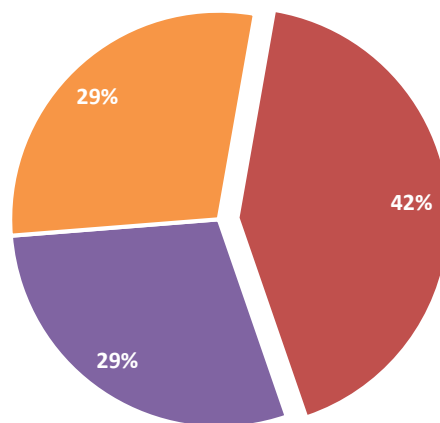
II. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA

1. Proszę wskazać formę prawną organizacji lub inną formę działalności:

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Wśród respondentów znaleźli się przedstawiciele **13 fundacji**, **9 stowarzyszeń** oraz **9 grup nieformalnych**, co obrazuje poniższy wykres:

Wykres 1. Podział respondentów ze względu na formę prawną lub inną formę działalności reprezentowanej organizacji

■ fundacja ■ grupa nieformalna ■ stowarzyszenie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

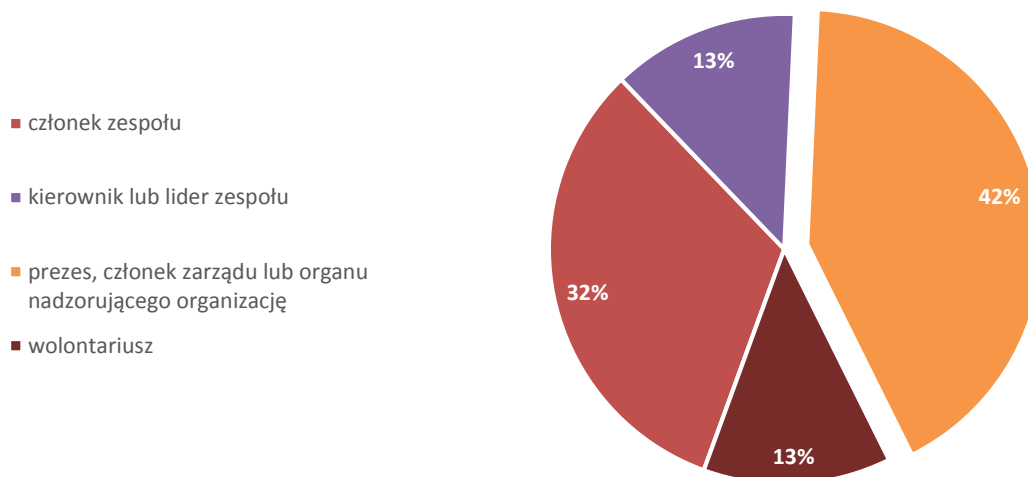
2. Proszę wskazać zajmowane stanowisko:

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Kwestionariusze zostały wypełnione przez osoby pełniące **kierownicze funkcje** w organizacjach (prezes, członek zarządu lub organu nadzorującego organizację) – 13 osób,

członków zespołów – 10 osób, a także **kierowników zespołów** (4 osoby) i **wolontariuszy** (4 osoby).

Wykres 2. Podział respondentów ze względu na pełnioną funkcję w organizacji

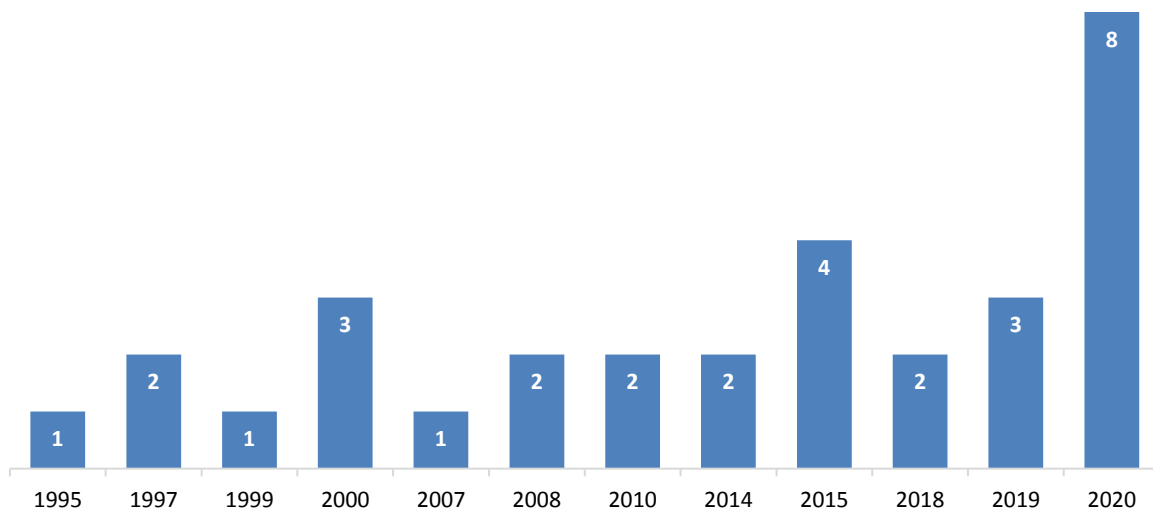
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

3. Proszę wskazać rok rozpoczęcia działalności (nie rejestracji):

/pytanie otwarte/

W badaniu wzięli udział reprezentanci organizacji zróżnicowanych pod względem roku rozpoczęcia działalności – najmłodsza organizacja rozpoczęła swe funkcjonowanie w roku prowadzenia badania, czyli w 2020 r., a najstarsza w 1995 r. Należy zwrócić uwagę, że najwięcej organizacji (aż 8) powstało w 2020 r., a więc już w czasie trwania pandemii COVID-19 lub krótko przed jej wybuchem.

Wykres 3. Rok rozpoczęcia działalności organizacji

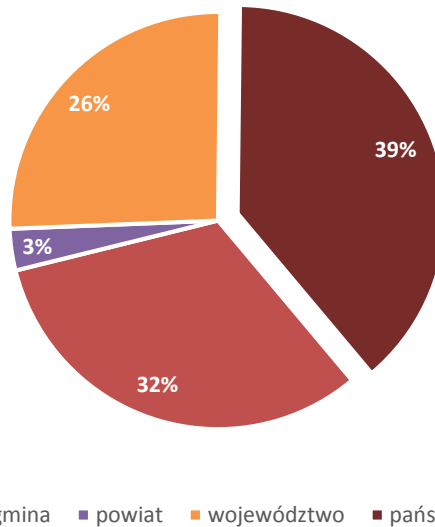
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

4. Terytorialny zasięg działalności:

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Badani reprezentowali rozmaite organizacje w zakresie terytorialnego zasięgu działalności: 10 organizacji działa wyłącznie na terenie **gminy**, 1 organizacja na terenie **powiatu**, 8 organizacji na obszarze całego **województwa**, a 12 organizacji zadeklarowało **zasięg ogólnopolski**.

Wykres 4. Terytorialny zasięg działalności organizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

5. Czy organizacja działa na rzecz Krakowa oraz jego mieszkank i mieszkańców?
/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Zdecydowana większość badanych (97%) zadeklarowała, że organizacje, które reprezentują działają na rzecz Krakowa oraz jego mieszkańców, natomiast 1 respondent udzielił przeczącej odpowiedzi w tym zakresie.

6. Czy główna siedziba organizacji mieści się w Krakowie?
/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

W Krakowie mieści się główna siedziba 22 badanych organizacji (71%).

7. Proszę wskazać główne obszary działalności organizacji:

/pytanie zamknięte wielokrotnego wyboru, z uwzględnieniem dodatkowej [innej] odpowiedzi respondenta/

Najwięcej badanych organizacji działa w obszarze **nauki, edukacji, oświaty i wychowania** (25 wskazań). Dodatkowo, wspierane są takie obszary, jak **rozwój lokalny** (11 wskazań), **ochrona i promocja zdrowia** (10 wskazań) oraz **upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, rekreacja** (10 wskazań). W najmniejszym stopniu reprezentowano obszary dotyczące pomocy osobom z niepełnosprawnościami (1 wskazanie) oraz rynku pracy (2 wskazania). Dokładne dane w tym zakresie ujęto w poniższej tabeli:

Tabela 1. Główne obszary działalności organizacji

Obszar działalności	Liczba wskazań
kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji	7
upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, rekreacja	10
nauka, edukacja, oświata i wychowanie	25
działalność naukowo-badawcza	5
ochrona i promocja zdrowia	10
pomoc społeczna, usługi socjalne	9
rynek pracy, zatrudnienie, aktywizacja zawodowa	2
podtrzymywanie tradycji narodowej	3
ochrona środowiska	5
rozwój lokalny (społeczny i gospodarczy)	11
wsparcie instytucji, NGO i inicjatyw obywatelskich	5
prawo, prawa człowieka, działalność polityczna	3
inne: pomoc osobom z niepełnosprawnościami	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

8. Proszę wskazać grupy odbiorców działalności organizacji:

/pytanie zamknięte wielokrotnego wyboru, z uwzględnieniem dodatkowej [innej] odpowiedzi respondenta/

Wśród głównych grup odbiorców działalności organizacji znaleźli się **mieszkańcy społeczności lokalnej** (25 wskazań), **dzieci i młodzież** (20 wskazań), natomiast w mniejszym

stopniu reprezentowane były organizacje wspierające osoby bezdomne i uzależnione (po 1 wskazaniu). Szczegółowe informacje zawarto w Tabeli 2:

Tabela 2. Główne grupy odbiorców działalności organizacji

Grupa odbiorców	Liczba wskazań
osoby niepełnosprawne	11
osoby bezdomne	1
osoby uzależnione	1
dzieci i młodzież	20
osoby starsze	12
osoby w trudnej sytuacji materialnej	5
rodziny dysfunkcyjne	5
mieszkańcy społeczności lokalnej	25
Inne: decydenci, urzędnicy, eksperci, młodzieżowi działacze	2

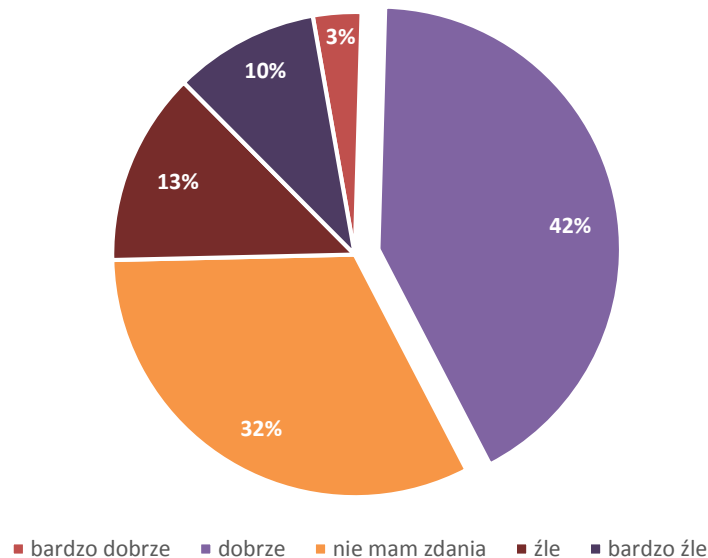
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

9. Jak oceniasz obecnie, tzn. podczas pandemii COVID-19, prowadzenie statutowej działalności przez swoją organizację (realizowanie programów, dostarczanie usług, itp.)?

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Większość respondentów (13 osób) oceniła *dobrze* prowadzenie statutowej działalności przez swoją organizację w czasie pandemii, natomiast zwraca uwagę fakt, że aż 10 osób, czyli 32% respondentów nie ma swojego zdania w tym zakresie.

Wykres 5. Prowadzenie statutowej działalności organizacji w czasie COVID-19

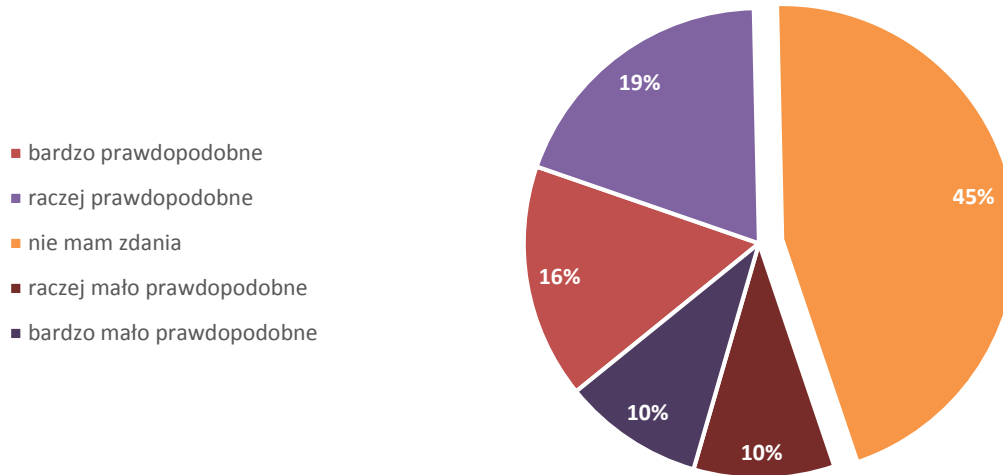
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

10. Na ile prawdopodobne jest, że organizacja będzie w stanie w pełni świadczyć usługi dla swoich beneficjentów przez następne 3 miesiące?

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Analiza udzielonych odpowiedzi zaskakuje, bowiem aż 14 respondentów nie wie, czy ich organizacje będą w stanie w pełni świadczyć usługi dla swoich beneficjentów. Z kolei 11 respondentów określiło taką sytuację jako prawdopodobną, a 6 jako nieprawdopodobną. Przypuszcza się, że **brak wykrystalizowanych opinii u respondentów może być spowodowany ich niepewnością i niepokojem** związanymi z szybko zmieniającymi się warunkami rzeczywistości społeczno-politycznej, w tym obowiązującymi aktualnie zasadami reżimu sanitarnego dotyczącymi pandemii COVID-19.

Wykres 6. Prawdopodobieństwo świadczenia usług przez organizację przez kolejne 3 miesiące

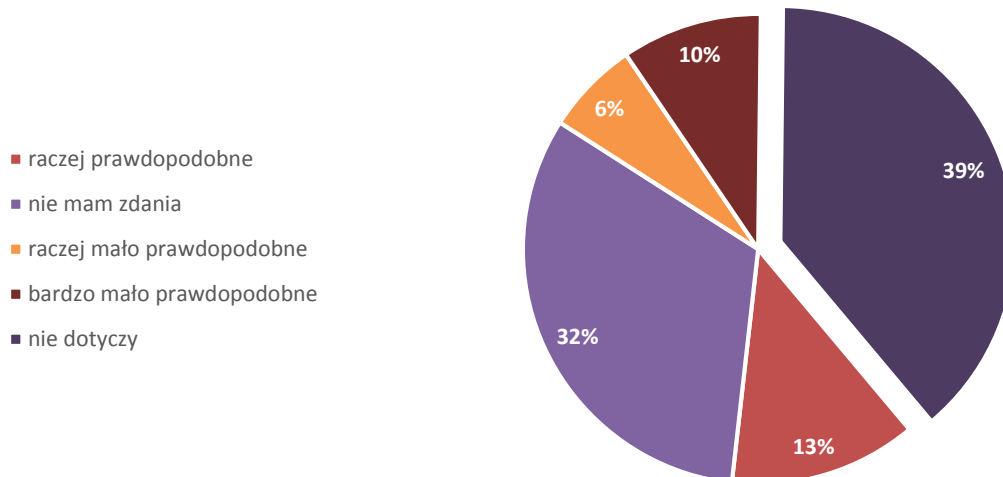
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

11. Na ile prawdopodobne jest, że organizacja będzie mogła w pełni sfinansować koszty wynagrodzeń swoich pracowników przez następne 3 miesiące?

/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Analiza danych wskazuje, że aż 10 respondentów nie ma zdania w tym zakresie, a odpowiedzi dotyczące możliwości sfinansowania wynagrodzeń pracowników rozkładają się podobnie. Należy również zauważyć, że problem finansowania wynagrodzeń nie dotyczy 12 respondentów.

Wykres 7. Prawdopodobieństwo sfinansowania wynagrodzeń przez organizację przez kolejne 3 miesiące

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

12. W jakim stopniu obawiasz się następujących rzeczy?

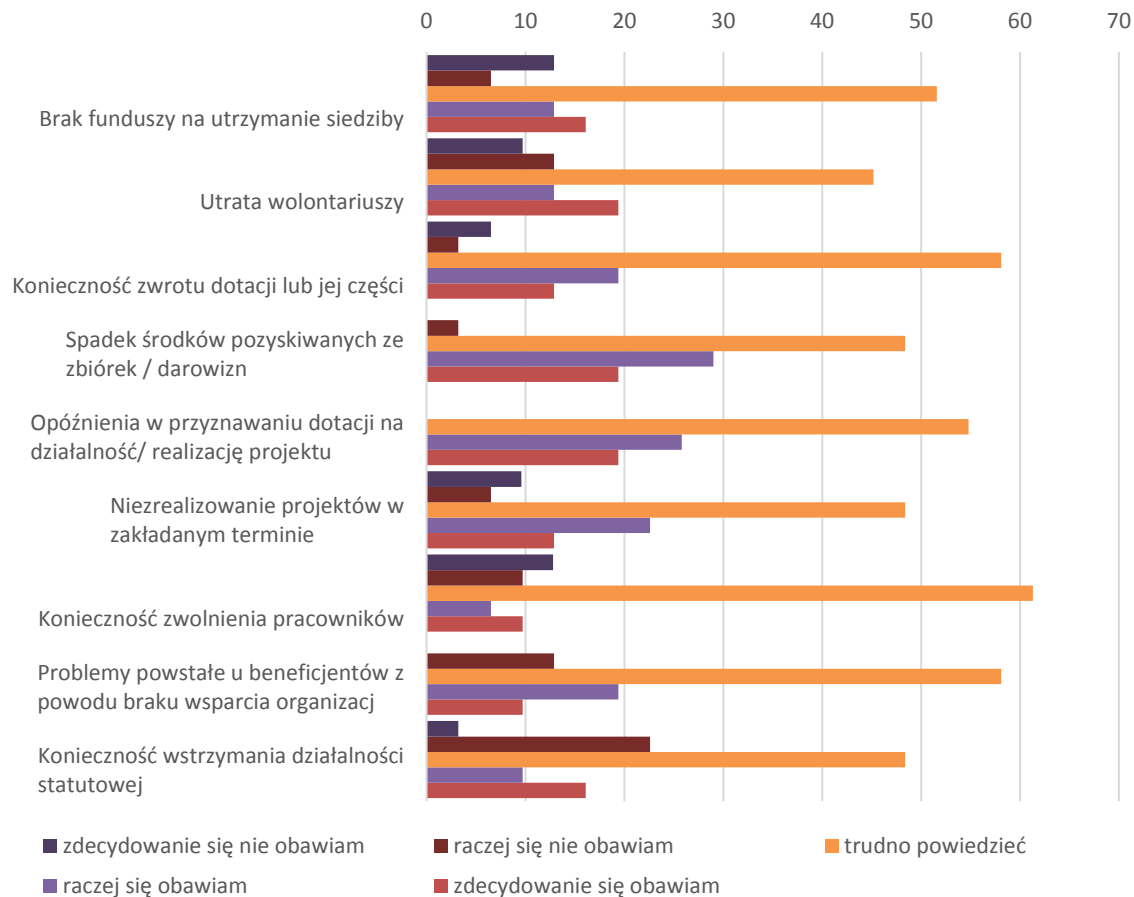
/pytanie zamknięte jednokrotnego wyboru/

Badani w największym stopniu obawiają się:

- zmniejszenia wysokości środków finansowych pozyskiwanych ze zbiórek i darowizn,
- opóźnień w przyznawaniu dotacji na realizację projektów,
- niezrealizowania projektów w zakładanym terminie,
- konieczności zwrotu dotacji lub jej części.

co uwidoczniło na poniższym wykresie:

Wykres 8. Obawy dotyczące funkcjonowania organizacji w czasie pandemii COVID-19

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

13. Czy w czasie pandemii pojawiły się dodatkowe zagrożenia dla funkcjonowania organizacji? Jeżeli tak, to jakie?

/pytanie otwarte/

Wśród dodatkowych zagrożeń dla funkcjonowania organizacji w czasie pandemii najczęściej wskazywano na:

- brak środków finansowych na prowadzenie działalności, w tym realizację wsparcia na rzecz beneficjentów;

- b) obowiązek zwrotu środków finansowych, ze względu na brak możliwości realizacji zaplanowanych projektów;
- c) brak możliwości realizacji projektów wyłącznie w sposób zdalny (często zaplanowane i rozpoczęte projekty zakładały osobiste spotkania, które były niemożliwe do zrealizowania);
- d) brak elastyczności grantodawców (zdaniem respondentów dysponenci środków publicznie deklarują wsparcie dla sektora pozarządowego, ale jednocześnie oczekują, że w prowadzonych projektach zostaną osiągnięte wszystkie założone wskaźniki realizacji projektu, co często, ze względu na stan pandemii, jest niemożliwe);
- e) konieczność przesuwania w czasie realizacji projektów;
- f) deficyt konkursów, w których można aplikować o środki finansowe;
- g) konieczność wstrzymania nieodpłatnych form wsparcia dla beneficjentów;
- h) brak osobistego kontaktu z pracownikami, współpracownikami i wolontariuszami;
- i) brak możliwości bezpośredniego działania na rzecz beneficjentów (np. wsparcia w środowisku domowym);
- j) konieczność dopasowania działań projektowych do pracy zdalnej;
- k) potrzeba przeznaczania dodatkowego czasu i środków finansowych na wyzwania związane z COVID-19.

14. Jakie są najpilniejsze wyzwania, przed którymi staje organizacja w związku z pandemią COVID-19?

/pytanie otwarte/

Do najczęściej wskazywanych przez respondentów wyzwań trzeba zaliczyć:

- a) zapewnienie środków finansowych na bieżące funkcjonowanie organizacji;
- b) dotarcie do beneficjentów w sposób zdalny;
- c) finansowanie wynagrodzeń pracowników;
- d) konieczność utrzymania siedziby;
- e) ograniczenia związane z pracą zdalną lub częściowo zdalną;

- f) ograniczone sposoby wspierania beneficjentów;
- g) reorganizacja działalności i organizacja projektów wyłącznie w sposób zdalny;
- h) zapewnienie dalszego funkcjonowania organizacji w ramach reżimu sanitarnego.

15. Jakie są najważniejsze potrzeby, z jakimi zwracają się do organizacji beneficjenci w związku z pandemią?

/pytanie otwarte/

Wśród najważniejszych zidentyfikowanych potrzeb należy wymienić:

- a) korzystanie z nieodpłatnych form wsparcia (beneficjentów nie stać na udział w odpłatnych formach pomocy, a organizacje nie mogą obecnie, z uwagi na brak funduszy, zaproponować innych);
- b) potrzeby finansowe;
- c) potrzeba odpoczynku (w większym niż do tej pory zakresie wolontariusze angażowani są do wykonywania działań takich jak zakupy, opieka czy przygotowanie posiłków);
- d) potrzeba rzetelnych źródeł informacji;
- e) udział w zajęciach integrujących i angażujących;
- f) podstawowe produkty potrzebne osobom przebywającym w szpitalach (ubrania, suchy prowiant, środki higieniczne, itp.);
- g) udział w nieodpłatnych konsultacjach i szkoleniach (np. dotyczących potrzeb osób z niepełnosprawnościami);
- h) wynajem sal.

16. Czy w związku z obecną sytuacją epidemiologiczną organizacja otrzymała wsparcie od administracji publicznej lub swoich beneficjentów?

/pytanie otwarte/

Zdecydowana większość badanych wskazała, że nie otrzymała pomocy od administracji publicznej. Jedynie jeden respondent zaznaczył, że uzyskał wsparcie w następującej postaci:

„Obniżenie przez miasto czynszu za wynajmowany budynek, który wykorzystujemy w celu realizacji zadania publicznego - przez ok. 1 miesiąc, ok. 750 zł łącznych oszczędności”.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że respondenci negatywnie ocenili wsparcie organizacji pozarządowych przez administrację i zwracali uwagę na:

- zamknięcie urzędów do bezpośredniej obsługi i utrudniony kontakt z urzędnikami;
- konieczność zwrotu dotacji z uwagi na brak możliwości realizacji projektów w założonym terminie;
- odwołanie wcześniej zaplanowanych konkursów;
- brak konkursów, w których można aplikować o środki finansowe;
- biurokratyczne podejście do projektów realizowanych beneficjentów, np. kontrole całej dokumentacji projektowej i związana z tym konieczność skanowania bardzo wielu dokumentów.

Warto w tym miejscu wskazać, że organizacje wysuwały własne postulaty w zakresie usprawnienia współpracy z administracją publiczną:

„Administracja powinna umożliwić realizację tych samych projektów w roku 2021, tym samym organizacjom, które już je rozpoczęły”.

„Myślę, że w obecnej sytuacji powinna być sprawdzana próba dokumentów, a nie wszystkie - byłoby to dla nas duże ułatwienie”.

17. Czy członkowie organizacji, pracownicy i wolontariusze wyrażają obawy w związku z panującą pandemią? Jeżeli tak, to jakie?

/pytanie otwarte/

Do najczęściej wyrażanych obaw zaliczyć należy:

- a) utratę pracy;
- b) brak możliwości zrealizowania projektów, które pierwotnie zaplanowano jako stacjonarne, wyłącznie w sposób zdalny;
- c) obawy związane z zachorowaniem na COVID-19;
- d) brak możliwości planowania i organizacji działań na rzecz beneficjentów;
- e) brak stabilności w działalności organizacji.

Należy jednak w tym miejscu zaznaczyć, że wielu respondentów wskazało, że ich pracownicy i współpracownicy nie wyrażają żadnego zaniepokojenia w związku z panującą pandemią.

18. Czy organizacja zaoferowała swoim pracownikom/wolontariuszom dodatkowe wsparcie w związku z pandemią?

/pytanie otwarte/

Organizacje w różnicowany sposób podeszły do badanego zagadnienia – zdecydowana większość organizacji nie zaproponowała swoim pracownikom i osobom współpracującym żadnego wsparcia, argumentując to tym, że nie mają obecnie takich możliwości. Część respondentów zaznaczyła jednak, że takiej pomocy udzieliła, a przejawiała się ona najczęściej jako **pozwolenie na świadczenie pracy w formie zdalnej**, a także **zapewnienie środków ochrony osobistej**, **stworzenie dodatkowych zasad bezpieczeństwa** oraz **zapewnienie narzędzi do pracy zdalnej** (np. laptopów).

19. Czy organizacji oczekuje dodatkowej pomocy w czasach pandemii? Jeśli tak, to jakiego rodzaju?

/pytanie zamknięte wielokrotnego wyboru/

Do najczęściej wskazywanych form pomocy należy zaliczyć **realne wsparcie finansowe ze strony państwa lub samorządu** (17 wskazań), **konsultacje związane z pozyskiwaniem funduszy i planowaniem finansów** (15 wskazań), a także **doradztwo dla kadry zarządzającej** (11 wskazań). Oczekiwania organizacji dotyczące form wsparcia w czasie pandemii ujęto w poniższej tabeli:

Tabela 3. Rodzaj oczekiwanej pomocy przez organizacje w czasie pandemii

Rodzaj pomocy	Liczba wskazań
nie oczekuje pomocy	3
konsultacje związane z pozyskiwaniem funduszy i planowaniem finansów	15
realne wsparcie finansowe ze strony państwa lub samorządu	17
doradztwo dla kadry zarządzającej	11
wsparcie przy przeniesieniu części działalności do sieci	2
pomoc we współpracy z innymi NGO	6
opracowanie strategii działania organizacji w sytuacjach kryzysowych	10
zarządzanie zasobami ludzkimi	5
pozyskiwanie i zarządzanie wolontariuszami	2
wsparcie psychologiczne: jak dbać o zdrowie i kondycję członków organizacji	9
przeprowadzenie ewaluacji funkcjonowania organizacji	3
wsparcie dotyczące działań promocyjnych	4
inne: sfinansowanie wynagrodzeń pracowników przez 3 miesiące, tak jak ma to miejsce w przypadku przedsiębiorców	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

20. Czy organizacja chciałaby uzyskać dodatkowe wsparcie w ramach działalności Centrum Obywatelskiego Centrum C10? Jeśli tak, to jakiego rodzaju?

/pytanie otwarte/

Analiza danych wskazuje, że badani chcieliby – w ramach działalności Centrum C 10 – najbardziej skorzystać z takich form wsparcia, jak:

- a) doradztwo;
- b) szkolenia;
- c) wsparcie finansowe³;
- d) konsultacje (np. sporządzonych dokumentów);
- e) pomoc przy organizacji spotkań dla wolontariuszy.

Jedną z bardziej interesujących odpowiedzi na to pytanie dotyczyła możliwej pośredniczącej roli Centrum C 10 pomiędzy organizacjami, a administracją publiczną:

„Centrum mogłoby postulować w administracji: uproszczenie kontroli projektów, pozwolenie na realizację projektów w wydłużonym terminie, jeśli nie można obecnie osiągnąć wskaźników, ogłoszenie nowych konkursów, dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników (np. bon 1000 zł do wynagrodzenia każdego pracownika przez 3 miesiące)”.

---

³ Warto w tym miejscu wskazać, że Centrum Obywatelskie Centrum C 10 nie ma możliwości udzielania bezpośredniego wsparcia finansowego swoim beneficjentom – może jedynie służyć pomocą w zakresie pozyskiwania takich środków, np. poprzez konsultacje wniosków o dofinansowanie projektów czy wskazywanie możliwych zewnętrznych źródeł finansowania.

III. PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że organizacje pozarządowe i grupy nieformalne znajdują się w **trudnej sytuacji** – **ich przedstawiciele odczuwają brak stabilności i niepokoje związane z codziennym funkcjonowaniem swych organizacji w czasie pandemii COVID-19**. Aż 45% z nich nie posiada wiedzy czy organizacje, które reprezentują będą w stanie świadczyć w dotychczasowym zakresie usługi dla swych beneficjentów przez kolejne 3 miesiące, a 32% nie wie czy organizacje będą w stanie sfinansować wynagrodzenia wszystkich pracowników w ciągu najbliższego kwartału. Jest to związane przede wszystkim z brakiem możliwości realizowania projektów, które pierwotnie zaplanowano jako stacjonarne, wyłącznie w sposób zdalny oraz deficytem konkursów, w których można aplikować o środki finansowe, a także brakiem możliwości planowania i organizacji działań na rzecz beneficjentów w obecnym reżimie sanitarnym.

Do największych zagrożeń dla funkcjonowania organizacji w czasie pandemii najczęściej zaliczano **brak środków finansowych** na prowadzenie bieżącej działalności statutowej, **obowiązek zwrotu środków finansowych**, ze względu na brak możliwości realizacji zaplanowanych projektów, **brak możliwości pracy wyłącznie w sposób zdalny**, brak elastyczności dysponentów środków publicznych, **deficyt konkursów**, w których można aplikować o środki finansowe, potrzebę przeznaczania dodatkowego czasu i środków finansowych na wyzwania związane z COVID-19. Z kolei wśród najbardziej pożądanых form pomocy należy uwzględnić wsparcie finansowe ze strony administracji publicznej, konsultacje związane z pozyskiwaniem funduszy i planowaniem finansów, a także doradztwo dla kadry zarządzającej.

Należy przypuszczać, że obecna sytuacja, w jakiej znajdują się organizacja ulegałaby poprawie przede wszystkim w wyniku **ogłoszenia nowych konkursów**, w których można aplikować o środki finansowe, a także **elastyczne podejście administracji publicznej**

do realizacji projektów w czasie pandemii COVID-19 (wyrażanie zgody na wydłużenie okresów prowadzenia projektów oraz modyfikację założonych wskaźników realizacji projektów czy uproszczenie kontroli projektów polegających na badaniu próby, a nie całości, dokumentacji).